

Szegedi Kispénz

A Magyar Éremgyűjtők Egyesülete Csongrád Megyei Szervezetének tagilletményi lapja.
Alapítva 2010-ben 2. szám 2010. október hó.

„Scientia collecta clarior - A tudás gyűjtéssel tisztul”

Kiállításról, kiállításra, avagy a vitrinek sosem maradnak üresen...

című rovatunkban beszámolunk azokról az eseményekről, amelyek a dolgozós hétköznapokat is ünnepekké gazdagítják. Klubunk kiállító vitrinjeiben különféle numizmatikai anyagok összeállításával e lapszám megjelenéséig több kamara kiállítást láthatott az érdeklődő. Kiállítással emlékeztünk az eltelt több mint egy évben különféle eseményekről.

A MÉE vándorgyűlési és az ÉKE érmeivel a jubileumról...

Rovatunkban elsőként a 2009. évi jubileumi kamara kiállításáról kell szólnunk.

Hajdu Béla és Márfa József gyűjtőtársak a Magyar Éremgyűjtők Egyesülete 39 vándorgyűlésének, majd az 1905-ben alakult, és 2005-ben újjáalakult ÉKE (Éremkedvelő Egyesülete, újabban Éremkedvelők Egylete) érmeiből és plakettjeiből rendezett kiállításokról számolhatunk be. Mindkét kiállítási anyag méltóan emlékezett meg a két nagy múltú szervezetről. A vándorgyűlési érme ezüst és bronz veretei közül kiemelkedett a 9, a 26. és a 38., amelyeknek városunk és Szervezetünk adott otthont. A számunkra is kiemelkedő események vert érmei mellett ugyanis a szemlélő láthatta azok nagyméretű és ritkaság számba menő öntött változatát is.

Az ÉKE érmei különlegesen szép sorozatából csak a legritkébbak hiányoztak, és ez az összeállítás a XX. századi legnagyobb éremalkotók munkáiként gazdagították a magyar éremkultúrát. „Az érme a legművészebb tolmács:” mondta Hóman Bálint egykoron és ezt a mondást a gazdag összeállítás méltóan bizonyította.

Beck Ötvös Fülöp, Telcs Ede, Reményi József, Berán Lajos és Madarassy Walter neve szinte mindenki számára ismerősen cseng, de Franges Róbert, Fémes Beck Vilmos, Moiret Ödön, Murányi Gyula, Esseő Erzsébet, Szántó Gergely és Vincze Pál érmei, plakettjei láttán is azok művészi színvonala a legnagyobbak közé sorolja alkotóit.

Franges Róbert – Európa (40 x 69 mm)

Kiss György szobrász-éremművész: Lyka Károly Ø 100 mm-es bronz érem
(A és B oldal kicsinyítve!)

*

Szegedi művészek kiállítását rendeztük a Tanulmányi és Információs Központban...

Dr. Máder Béla főigazgató ez év március 13-án nyitotta meg azt a nagyszabású, 18 tárolót megtöltő öntött és vert érem kiállítást, amelyet Bóna Endre, Hajdu Béla, Kiss József Géza és Nagy László gyűjtők, Szabó Géza ötvös mester és a Móra Ferenc Múzeum gyűjteményéből állítottak össze a rendezők. A kiállításról bővebben beszámoltunk a MÉE Értesítő 2010/1. számában. A sikeres kiállítás része volt a Szervezet hagyományos márciusi rendezvénysorozatának és nagy sikert aratott egyetemi berkekben is.

Régi szegedi alkotókról, avagy ami a nagy jubileumi kiállításból kimaradt.

A március 3. és 13. között a Szegedi Tudományegyetem Tanulmányi és Információs Központjának aulájában megrendezett nagyszabású kiállításra Szervezetünk gyűjtői a Móra Ferenc Múzeummal és Szabó Géza ötvös mester határainkon túl is ismert éremverdejével közösen készültek. A kiállítás anyagának gazdag választékából egy kamara kiállítás számára is maradt még bemutatandó összeállítás.

Ujszászi Róbert vezetőségi tagunk, a Móra Ferenc Múzeum munkatársa korábbi, szinte elfeledett alkotók érmeiből készített összeállítást két vitrinben.

Az alkotók között Heksch Nándor szobrászművésznek, 1923-ban a Szegedi Csónakázó Egylet részére készített rézdomborításos, egyedi díj-plakettje, Szöryné Boga Lujza szobrászművésznek 1936-ban a Duna tengerjáró hajó felavatására Szeged város közönsége által rendelt 100 mm-es kétoldalas öntött érme és Taiszer János szobrászművésznek 1938-ban készített Liszt Ferenc portréja kiemelkedett a kiállítás anyagából.

Több ötvös mester munkája volt látható még, a Kocsis János által készített un. Szenttamási érme gipsze (1.ábra - nyers utánveret), Pósa Lajos 1883. évi királylátogatási érmének különféle méretű változatai (2.ábra), valamint Staffner Sebestyén híres szegedi ötvös mester munkáiból említhetjük többek között a Szegedi Szállodások, Vendéglősök, Kávésok és Korcsmárosok Ipartársulatának 1895. évi zászlószentelési ünnepére készült bronz emlékérmét, valamint az 1899-ben alapított Szegedi Kerékpárosok és Testgyakorlók Köre sportérmeit. (Külön a következő cikkben! A Szerk.)Több más jelzetlen szép, egyedi ötvösmunkával készített érme mellett még láthatók voltak Füstli Molnár Béla ötvös mester rusztikus, öntött sportérmei is.

1. ábra - A oldal

2. ábra - A oldal

B oldal

B oldal

Török Pál: Staffner Sebestyén érmeiről

A Numizmatikai Közlöny 1903. évfolyama az újdonságok rovatban részletes leírást közöl a szegedi új zsinagóga felavatására készült emlékéremről. [1] Alkotója, Staffner Sebestyén szegedi vésnök ezzel egycsapásra országos ismertségre tett szert. Valószínű az éremnek köszönhető, hogy nevét a Magyar Iparművészeti Társulatba 1903-ban belépett rendes tagok között is olvashatjuk. [2]

Életéről keveset tudunk. Az általam ismert hat érem 1894 és 1903 között készült. Hallani azonban már korábban is lehetett róla. 1891-ben aranypénzt hamisított, letartóztatták és elítélték. A bűnjelként lefoglalt verőszerszámait a Bűnügyi Múzeumba szállították. A szegedi Állami Levéltár iktatókönyvében 1891. július 5-én a 738. sorszám alatt szerepel: „Staffner Sebestyén iparengedély bevonása”. [3]

Érmei főleg Szegedhez kötődnek, többségük leírása Csongor Győző és T. Simon Ilona 1969-ben készült tanulmányában is megtalálható. [4]

A Szegeden megalakult Magyar Műkertészek és Kertgazdák Országos Képző és Segélyező Egyesülete 1894. szeptember 1. és 15. között növénykiállítást rendezett Szegeden, majd szeptember 16-tól 30-ig Kiskunfélegyházán. A rendezők a díjermeket Staffnertől rendelték, de azokat Szegeden nem adták ki [5] csak Kiskunfélegyházán, szám szerint 6 aranyozott ezüstöt, 41 ezüstöt és 37 darab bronzot. [6] Az érmeiken KUNFÉLEGYHÁZA peremirat szerepel, ami utólag lett beütve. (Ezeket az érmeiket egyéb városokban is felhasználták díjazásra, amiről a NAGYVÁRAD és a ZENTA peremiratok is tanúskodnak.)

Staffner Sebestyén készített érmet 1895-ben a Szegeden tartott Országos Pincérkongresszusra, az 1899-ben alakult Szegedi Kerékpárosok és Testgyakorlók körének, 1903-ban a Zentai Ipari és Mezőgazdasági Kiállításra, és ugyancsak 1903-ban a már említett szegedi zsinagóga érmet. Ez utóbbi előlapjának két verőtő változata ismert. Az ezüstérmeké magasabb plasztikájú, de az épület ábrázolása elnagyolt, és a szignó csupán STAFFNER. A réz érmeiken az épület realiztikusabb, és a szignó STAFFNER SZEGED. Az ok valószínűleg verőtő-törés lehetett, melyre utaló repedésjeleket az ezüstérem fényképének bal oldalán már felfedezhetünk.

Érmeinek művészi színvonala meghaladja a korabeli vidéki vésnökök-ékszerészek munkáinak szintjét annak ellenére, hogy anatómiai ismereteinek hiányosságai időnként szembetűnőek. Mitológiai alakok helyett szívesen ábrázol igazi hús-vér embert. A Növénykiállítás idilli kertrészlete nyugodtan lehetne egy Voltaire-mű illusztrációja is, a zentai kiállítás munkásemlékén pedig már érezhető a századforduló szociáldemokrata mozgalmainak hatása.

Tudjuk, hogy műhelye 1896-ban Szegeden az Oroszlán utca 17., később az Oskola utca 9. szám alatt volt, mely utóbbi 1910-ben már özv. Staffner Sebestyén néven szerepel, aki „első alföldi vésnöki műintézet”-ként hirdeti üzletét. [7]

Staffner Sebestyén alakja és üzlete érdekes színtöltje lehetett a századforduló táján rohamosan polgárosodó Szegednek, melynek fejlődéséhez a maga eszközeivel ő is hozzájárult. Munkássága mindenképpen érdemes lenne további kutatásra.

Éremleírások:

I. Növénykiállítás. 1894

E.: férfi kerti szerszámokkal és nőalak palmaággal, bőségszarúval. A háttérben melegágy.

Felirat: NÖVÉNYKIÁLLÍTÁS. Jelezve lent: STAFFNER S. SZEGED

H.: gyümölcskoszorún fent a magyar címer, lent Szeged címere. 6 sor írás: MAGYAR / MŰKERTÉSZEK / ÉS KERTGAZDÁK / ORSZ. KÉPZŐ / ÉS SEGÉLYZŐ / EGYESÜLETE. Kétoldalt vésett évszám: 18 -94

Peremirat: NAGYVÁRAD, ZENTA, stb.
Ezüst, bronz és alumínium, vert érem, Ø 50 mm.

1.

2. Növénykiállítás. 1894

E.: két angyal a magyar koronát magasba emeli, alatta gyümölcskoszorú névbevésére.

Felirat: NÖVÉNY KIÁLLÍTÁS

H.: fent magyar címer, lent Szeged címere, kétoldalt: 18 – 94. Gyümölcskoszorúban 6 sor írás: MAGYAR / MŰKERTÉSZEK / ÉS KERTGAZDÁK / ORSZ. KÉPZŐ / ÉS SEGÉLYZŐ / EGYESÜLET. Jelezve Balra lent: STAFFNER

Peremirat különféle: KUN FÉLEGYHÁZA, ZENTA, KIS EZÜST ÉREM N.VÁRAD, stb.
Bronz, ezüst és ar.ezüst, vert érem, Ø 36 mm.

2.

3. Szegedi Kerékpárosok és Testgyakorlók Köre. 1899

E.: kettős vonalkörben barokk pajzsszerű kartusban középen körkeretben kerékpár. Tőle jobbra és balra recézett pólyaszerű szalagon 18 — 99. Felette enyhe ívelten két sorban: SZEGEDI / KERÉKPÁROSOK / lent szintén ívonalban két sorban: ÉS TESTGYAKORLÓK / KÖRE /. A kartus felett középen kerék, tőle jobbra s balra, legendszalagon: ADJ - ISTEN. Jelezve lent: STAFFNER S.

H.: kettős vonalkörön belül fent nyitott, lent szalaggal összekötött babér- és tölgykoszorúban üres mező véset számára. A csegely sarkaiban háromszögletű díszítmények, két-két pontocs-kával.

Bronz és ezüst, nyolcsarkú csegely füllel, 30 mm.

Bronz és ezüst, nyolcsarkú csegely füllel, 40 mm. (*Csongor 152*)

4. Országos Pincér Kongresszus Szeged. 1895

E.: két babérágon Szeged város címere, felette két lebegő angyal által tartott korona. Felirat: AZ 1895. OKT. 9-ÉN TARTOTT ORSZ. PINCZÉR CONGRESZUS EMLÉKÉRE. Jelezve lent: STAFFNER S. / SZEGED

H.: körirat: A SZEGEDI SZÁLLODÁSOK EMLÉKÉRE. A mezőben 4 sor írás: VEND. KÁV. / ÉS KORCSMÁROSOK / IPARTÁRSULATÁNAK / ZÁSZLÓSZENT. ÜNNEPE
Ar.sárgaréz, vert érem füllel, Ø 31 mm.

4.

5. Zentai kiállítás. 1903

E.: ülő munkás kalapáccsal, vele szemben álló nőalak palmaággal és koszorúval. Az előtérben fogaskerék és mezőgazdasági eszközök, a háttérben gyárépület és dombok között felkelő nap.

H.: gyümölcs- és virágkoszorú. Alul magyar címer, fent Zenta címere. Középen felirat: ZENTAI MEZŐGAZDASÁGI / ÉS IPARKIÁLLÍTÁS / 1903. Jelezve balra lent: STAFFNER SZEGED

Ezüst, vert érem, Ø 40,5 mm.

5.

6. Szegedi zsinagóga. 1903

E.: a szegedi zsinagóga épülete, alatta héber írás és 5663 évszám. Jelezve lent: STAFFNER
H.: a hitközség székháza. Körirat: VÁRHELYI RÓSA IZSÓ DR. / LÖW IMÁNUEL,
BAUMHORN LIPÓT, belső körirat: SZEGEDI ZSIDÓ HITKÖZSÉG, az épület alatt:
MCMIII. V. 19.

Ezüst, vert érem, Ø 30 mm.

Sárgaréz, vert érem füllel, 30 mm. (STAFFNER SZEGED jelzéssel)

6.

Jegyzet:

- [1] Numizmatikai Közlöny 1903., 75.o.
- [2] Magyar Iparművészet VI. évf. (1903) 6. szám, 308.o.
- [3] Szigeti István kéziratos hagyatéka (Móra Ferenc Múzeum éremtára)
- [4] Csongor Győző – T. Simon Ilona: Szegedi érmek és plakettek (Móra Ferenc Múzeum évkönyve 1969/1. 153-192.o.)
- [5] Szegedi Napló 1894. szeptember 25.
- [6] Félegyházi Hírlap 1894. 41. szám
- [7] Délmagyarország 1910. május 22. 60.o.

*

A Magyar Költészet Napjára Ady Endrétől Wass Albertig...

Hazánkban 1964. óta április 11-én, József Attila születésnapján tartjuk ezt az ünnepet. Ebből az alkalomból közel ötven vert és öntött éremből és plakettből álló összeállítást láthattak gyűjtőink a kamara kiállítások sorában.

Az érmek és plakettek Ady Endre, Arany János, Babits Mihály, Balassi Bálint, Batsányi János, Batsányiné Baumberg Gabriella, Berzsenyi Dániel, Bessenyei György, Csokonai Vitéz Mihály, Faludy György, Fazekas Mihály, József Attila, Juhász Gyula, Kassák Lajos, Kazinczy Ferenc, Kosztolányi Dezső, Kölcsey Ferenc, Madách Imre, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Vörösmarty Mihály, Zrínyi Miklós és Wass Albert alakját idézték föl az ünnep alkalmából.

A változatos összeállításból két érmet választottunk ki, amelyekkel felidézzük a jeles napról szóló kiállítást.

Az érmek alkotói között számos ismert hazai művész nevét említhetjük a teljesség igénye nélkül, úgymint Bognár György, Csikszentmihályi Róbert, Fritz Mihály, Füz Veronika, Kalmár Márton, Lapis András, Míró Eszter, Tóth Sándor szobrász-éremművészek.

5. ábra: Makovinyi Károly - Arany János
Ø 60 mm-es ezüst (56 gr) portré oldala

6. ábra: Fűz Vera - Kölcsey Ferenc
Ø42,5 mm-es ezüst (34,1 gr) portré oldala

A Magyar Sport Napjára az asztalitenisztől a vívásig...

Sport nemzet vagyunk, szoktuk mondani. Sportolóink sikerei idehaza és a világban mindig meghatározó tényező volt és lesz népünk életében. Sokszor fordult elő, hogy egy magyar sportsiker, vagy egy kudarc döntően befolyásolta mindennapi életünket. Ez a tény és nemzetünk sportsikerei hozzájárultak ahhoz, hogy 2000. év május 6. óta a naptárunkba bejegyezhetjük a Magyar Sport Napját, ünnepelhetjük sportolóinkat, az edzőket és sportvezetőket.

Az ebből az alkalomból készült összeállítás érmekből, plakettekből és szép régi tűzzománcos jelvényekből készült. A kiállítás darabjai felidéztek például az alpesi sportokat a hajdani Magyar Alpesi Egyesület szép tűzzománcozott érmével. További érme, plakettek és jelvények az asztalitenisz, atlétika, autó- és motor, birkózás, evezés, gyep labda, (jég-)hockey, kajak-kenu, kerékpározás, korcsolya, labdarúgás sportágakat, a lovassportok között az ügetőt, a díjugratást és a ma már hazánkban ritka lovaspolót (1993-ban újrászervezték MO-on! a szerk.). Ezen kívül a lövészet, ökölvívás, sakk, sífutás és műlesiklás; a teke, a tenisz és torna, a turisztika, az úszás, a vízilabda és a vívás sportágakat. Sok ezek közül sikersportágunknak számított vagy még ma is az.

Idéztek plakettek és jelvények hajdani patinás sportegyesületeket. Láthatott a szemlélő plakettet a Detektív Atlétikai Klubról (1927) * a 30-as évekből Kepes Ferenctől (19 ? -19 ?), a 33 Football Clubról (1900)* Bíró Mihálytól (1886-1948.), jelzetlen plakett a Polgári (Pozsonyi) Torna Egyesület 50 éves (1880-1930) jubileumára. Szép jelvények voltak kiállítva a Szegedi Kerékpárosok és Testgyakorlók Körétől (1899)*, a Marosvásárhelyi Kerékpározó Egyesülettől (1898)* „Adj Isten” jelszóval, a Pozsonyi Ügető-verseny Egyesülettől (1909)*, a Liptóvárosi Casinó Kerékpár Alosztályától és a Páncsovai Lövész Egylettől. Megjelentek más patinás egyesületek jelvényei is, például az Aradi Torna Egyesület (1879)*, a Budapesti (Budai) Torna Egylet (1875)*, a Magyar Testgyakorlók Köre (1899)* „Bátorság-Buzgalom-Barátság” jelszóval, a Ganz Mávag S.E (1910)* és természetesen a legnépszerűbb magyar sportclub a Ferencvárosi Torna Club (1899)* jelvényei.

Látható volt még plakett Istók Jánostól (1873-1972.) a Magyar Labdarúgók Szövetsége Corinthián vándordíjaként 1928-29-ből, Lőte Éva nagy méretű (Ø111 mm) érme amely a Nemzeti Lovardának állított emléket, (az érme vésete 1932.I.16.17.), majd egy jelzetlen bronz, tűzzománcozott plakett, amely az 1954.05.23-án a Népstadionban megrendezett Magyar-Angol labdarúgó mérkőzésre, a londoni 6:3, „az évszázad mérkőzésének” 7:1-re végződött budapesti visszavágójára készült.

Szerepeltek érmeken és plaketteken híres magyar sportolók, sportvezetők és edzők mint Springer Ferenc (1863-1920) az FTC első elnöke, Matolay Elek (1836-1883.) a torna és a magyar iskolai testnevelés úttörője, Maurer János (1850-1910.) tornatanár, sportszakíró, a magyar tornairodalom úttörője, Komjádi Béla (1892-1933.) a magyar vízilabda sport úttörője, Puskás Ferenc (1927-2006.) a magyar labdarúgás legfényesebb csillaga.

Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatási miniszterre (1875-1932.), mint a Nemzeti Sportuszoda megteremtőjére Berán Lajos emlékérmé emlékeztetett, de volt emlékplakett vésvé „Garas Lajos úrnak, a Weis Manfréd Sakk-kör elnökének” is egy sakkozó pár és szemlélőinek ábrázolásával.

Az érmek és plakettek alkotói között megtalálhatók Ambrózy Sándor (1903-1992.), Beck Ötvös Fülöp (1873-1945.), Berán Lajos (1882-1943.), Bíró Mihály (1886-1948.), Csorba Géza (1892-1974.), Forgács Hann Erzsébet (1897-1954.), Irsai István grafikus (1896- ?), Istók János (1873-1972.), Kepes Ferenc (19 ? -19 ?), Madarassy Walter (1909-1994.), Szódy Szilárd (1878-1939.), Lőte Éva (1906-1967), Sóváry János (1895-1966.), Szentgyörgyi István (1881-1938.), Vince Dénes (1914-1972.) korábban élt és alkotott művészek, a kortársak közül pedig Rónai Attila fiatal éremkészítő (Rónai Attila az utóbbi években több magyar emlékpénz tervezőjeként vált ismertté, de készített érmet 2008-ban a NYUGAT c. folyóirat száz éves jubileumán az Éremkedvelők Egylete részére is. – A szerk.)

A MOATSZ (Magyar Országos Asztalitenisz Szövetség) kubista stílusú plakett előlapja (49,5mm x 49,5 mm méretű, ezüst, 60,1 gr.), melyet az 1931. évben Budapesten megrendezett 5. Asztalitenisz Világbajnokságra tervezett Irsai István grafikus

Az ötvösök, jelvénykészítők között megtaláljuk Budapestről Berán Nándort, aki érmeket és jelvényeket, a Jerousek és Morzsányi féle műhelyek jelvényeit, akik a korai magyar jelvénykészítés legjobb mesterei voltak. Bécsből Adolf Belada és Luis Abel jelvénykészítők munkáit is láthattuk, akik magyar megrendelésre a külföldi jelvényipar termékeit szállították.

Állami Okleveles Síoktató
„szolgálati jelvény”
(Valós méret: Ø 47mm)

Szegedi Kerékpárosok és
Testgyakorlók Köre (1899)* jelvénye
(Valós méret: 39,5 x 35 mm)

Országos Testnevelési Tanács
kitüntető jelvénye
(Valós méret: 70 x 65 mm)

A Magyar Motoros Szövetség „Jó Munkáért”
kitüntető jelvénye, kiérdemelte
„Kártyássy Ferenc Szeged 1949.”
(hátdoldali vésés! – Valós méret: 52 x 61 mm)

Külön csemegének számítottak a régi szegedi sportegyesületek apró jelvényei, amelyek a hajdani SZTK (Szegedi Testgyakorlók Köre 1912.*), SZAK (1899*)Bástya SE és SZEAC (Szegedi Egyetemi Atlétikai Club) régi sportegyesületeket idézték, de a MOATSZ (Magyar Országos Asztalitenisz Szövetség), az MLSZ (Magyar Labdarúgók Szövetsége) korai, nagyméretű tűzzománcos jelvényei is a magyar sport legszebb régi emlékei közé tartoznak.

Látható volt többek között Reményi József (1887-1977.), 1923-ban készült, ismert történelmi jelenetet ábrázoló plakettje (Dugovics Titusz egy török harcost zászlójával együtt a vár fokáról magával ránt a mélybe...49 x 60 mm bronz) mely a Budapesti (Budai) Torna Egylet (1869)* részére Berán Lajos magyar íjász harcost ábrázoló nagyméretű (plakettje pedig a legrégebbi magyar sportszövetség, a Magyar Országos Céllövő Szövetség (1871)* részére készült. (* A jelvényeknél szereplő évszám, az egyesületek megalakulásának éve!)

A kiállítás egyik nemzeti büszkeségünkről, a „Magyar Sport”-ról kívánt megemlékezni a numizmatika eszközével.

*

A Szerkesztő Bizottság címe: meeszeged@freemail.hu
6720 Szeged, Tisza Lajos krt. 14. (62-420-189) Felelős kiadó: Hajdu Béla

Nyomtatás:

litofilm

BELVÁROSI NYOMDA Litofilm Kft. 6721 Szeged, Lechner tér 12.
Tel.:(+36) 62 541-049 E-mail: nyomda@litofilm.hu www.litofilm.hu